

ранньомодерної цивілізації: ідентифікаційні та соціокультурні контексти. Київ : Інститут історії України НАН України, 2025. С. 215–227.

7. Міносян А. С., Варипаєв О. М. Російська імперськість як екзистенційна загроза: український контекст. *STUDIA SLOBOZHANICA: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Слобожанський гуманітарій-2025»* Харків, ДБТУ, 30 квітня 2025 р. С. 18-21. DOI: <https://10.5281/zenodo.16740125>

8. Дрогомирецька М. М., Міносян А. С. Фактор гідності в українському культурно-історичному просторі. *Юрій Липа: стратегія нації та культура українського духу* : матеріали конф. (12-13 червня 2025 р.). Львів : Друкарня ЛНМУ імені Данила Галицького, 2025. С. 404–410. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Zbirnyk_statei/Yurii_Lypa_stratehiia_natsii_i_kultura_ukrainskoho_dukhu.pdf?PHPSESSID=1e4q139n3ij1f8q53udre0kk96#page=406

МОЗГУНОВ

Володимир Володимирович,

доцент кафедри мовної підготовки
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат філологічних наук,
доцент;

ДОМБРОВСЬКИЙ

Кирило Григорович,

заступник Керівника Апарату Ради
національної безпеки і оборони
України, доктор філософії

МОВНІ АСПЕКТИ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ УКРАЇНЦІВ: ЧИ ГОТОВІ МИ ЗБЕРІГАТИ СВОЮ ІДЕНТИЧНІСТЬ?

Будь-яка система письма у сучасному світі виконує не лише функції фіксації мовлення у просторі й часі, передавання знань із покоління в покоління, а й виступає маркером ідентичності, почасти цивілізаційного вибору. Ми можемо не знати певної мови, але суто візуально визначимо, що літери «ש», «ז», «כ» – це графічні символи івриту, а «β», «π», «ψ» однозначно виступають символами грецької мови. Графіка може виступати символом цивілізаційного вибору, як це було з мовою турецькою (турки використовують латинську абетку як основу власної), або азербайджанською мовою. У період радянської імперії азербайджанці вимушені були користуватися кирилицею як основою власної графічної системи. І швидко від неї відмовилися із розвалом імперії. У 1989 році, коли імперія вже хиталася, у Молдові заявили, що основою молдавської мови є латинський алфавіт, і відмовилися від кириличної

абетки, яку радянська влада принесла на своїх багнетах. Разом з кириличною абеткою прийшло і поняття «молдавська мова». У Декларації незалежності Молдови від 27 серпня 1991 року було записано, що офіційною мовою є румунська. У вересні 1994 року Академія наук Молдови своїм рішенням підтвердила, що науково обґрунтованим є поняття румунської мови. Кириличною графікою для «молдавської» мови користуються у Придністров'ї. Таким чином сепаратисти демонструють свій політико-цивілізаційний орієнтир.

Слов'яни також з давніх давен саме графічними системами демонстрували шляхи власної християнізації. Поляки, чехи, словаки християнізувалися через германських єпископів у західній традиції. Київська Русь приймала християнство з Візантії. Саме тому ми маємо кириличну систему письма – систему із тисячолітньою історією, від якої наші предки не відмовилися й після Берестейської унії 1596 року. Визнаючи зверхність Папи Римського, українські митрополити й єпископи зберігали візантійський обряд літургії і власну, староукраїнську, мову.

Трагічні події широкомасштабної агресії по-різному відгукнулися у свідомості українців. Так чи інакше, частина українців у 2022 році стали говорити про те, що кирилиця є символом російської мови, символом колонізаторів. У медіа з'явилися заклики – підписуймо петиції до владних інституцій, щоб перейти на латинську абетку. Її аргументація була відповідна: кирилиця – символ російських імперців, Україна прагне до Європейського Союзу, а в ЄС користуються латинкою.

Таке ставлення до власної історії, власної культури – результат відсутності глибоких знань, сприйняття українських традицій тільки на рівні борщу й вишиваної сорочки, а ще козацького «оселедця». А варто було б знати і те, що донька Ярослава Мудрого Анна, французька королева, підписувала документи державної ваги від імені свого неписьменного чоловіка, короля Генріха I. І своє ім'я писала за правилами кириличного письма. Варто вивчити і не забувати, що від часів Київської Русі на наших землях формувалися освітньо-культурні центри, центри письма, які мали вплив на територію всієї Східної Європи. 1576 року з'являється Острозька академія, 1615 – Києво-Могилянська академія. Про імперію на північ від Києва чи Острога ще не було кому навіть думати. Та й назву для імперії придумав українець Феофан Прокопович, цього також не варто забувати.

У темі доповіді сформульоване риторичне запитання – чи готові українці зберегти один із значущих елементів власної ідентичності, українську мову й кириличну графіку. Навіть побіжне спостереження на київських (і не лише київських) вулицях дає підстави сумніватися. Магазин з городиною і садовиною позначений вивіскою «KAPUSTA». На крамниці поруч пишуть «GIVE ME PIVO», а на сусідній вулиці можна побачити таке: «Студія Подології Manicure & Pedicure профілактика · лікування догляд».

Можна зрозуміти і пояснити вивіску «Coca Cola», «Renault» чи «Zara» – тут маємо справу із торговельними марками і їхні представники можуть наполягати саме на таких варіантах написання – латинкою. Натомість, важко

зрозуміти, чому в Україні мережу закладів громадського харчування назвали «PIZZA DAY», а на іншому закладі написано «NICE SUSHI PIZZA». Як сприймати напис «Aesthetic Dental Clinic»? Це небажання обслуговувати пацієнтів, що не прочитають іноземною мовою? Чи, може, це недвозначна вказівка на майновий ценз тих, кого захочуть тут лікувати? Чи захочуть обслуговувати українську жінку у закладі із назвою «Residence beauty studio»? Мабуть, захочуть. А таку навалу чужомовної графіки можна пояснити лише комплексом меншовартості, від якого ще не відмовилися. І відкриті двері до ЄС, можливість безперешкодно їздити світом поки не допомогли зрозуміти, що кожна з країн ЄС з повагою ставиться спочатку до себе, до своєї історії і культури. І в Німеччині писатимуть німецькою мовою, у Польщі – польською, а у Франції – французькою.

Відсутність українських літер на вивісках для тих самих європейців, що приїжджають в Україну, може також бути символом того, що власного ми й не маємо. Якщо на заході в якомусь із наших закордонних представництв слухати про багатющу українську історію і традиції, а приїхавши в Україну не побачити вивісок українськими літерами, – мимоволі виникнуть питання: чи правду вони говорять про себе?

Варто звернути увагу й на те, яку мову ми ретранслюємо латинськими літерами у покликанні на електронні ресурси. Чому постачальник автомобільних шин пише про себе «rezina.cc», на упаковці халви, зробленої десь в українських степах, читаємо «zolotoi vek», а на автомобілях служби доставки «zakaz.ua». В українській мові є слово «заказ», але його треба вживати у значенні «заборона».

У 2019 році ухвалений Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [1]. Завданнями Закону, з-поміж іншого, є «забезпечення розвитку української мови для зміцнення національної ідентичності, збереження національної культури, традицій, звичаїв, історичної пам'яті та забезпечення її подальшого функціонування як державотворчого чинника української нації». Закон повинен сприяти розвитку української мови і «запобіганню вульгаризації української мови та змішування її з іншими мовами». А ще в цьому ж Законі записано, що реклама повинна виконуватися українською мовою.

Моніторинг виконання законодавства про державну мову покладений на Уповноваженого із захисту державної мови.

Список використаних джерел

1. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квіт. 2019 р. № 2704-VIII: редакція від 16.01.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 23.02.2026).

